

Universitätsbibliothek Wuppertal

**DIONYSII || LAMBINI MON-||STROLIENSIS RE-||GII
PROFESSORIS,|| IN || Q. HORATIVM FLACCVM EX FIDE
ATQVE || AVCTORITATE COMPLVRIVM LIBRORVM
MANV-||scriptorum à se emendatum, et aliquoties
recogni-||tum, ...**

Horatius Flaccus, Quintus

Frankfurt/Main, 1577

Ode 3

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1066](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1066)

A *περὶ σὺν ἄλλοις ἀσφραγίσαι καὶ σιγῆν πολλὰς ὅτι σφραγίσαι τὸν νόμον.*

VETABO] Vetabo, inquit, qui Cereris sacrum enuntiarit, mecum habitet, & mecum nauiget.

QVI CERERIS SACRVM, &c.] quod religiosissimo silentio continebatur. cum cymbalis autem & tympanis etiam fiebat, quasi ea, cum filiam suam Proserpinam ab Orco raptam quareret, ab omnibus sciri vellet, quid quareret. Quam cum inuestigare, & conquirere vellet, dicitur inflammasse tadas iis ignibus, qui ex Aetnae vertice erumpunt: quas sibi cum ipsa praeferreret, orbem omnium peragraste terrarum, vt scribit M. Tull. actione in Verr. 4. de signis. Hesiod. in Theog. paucissimis verbis hanc fabulam tangit. H (de Cerere loquitur) *πικὴ Περσεφόνη λευκὸν κέρον, ἢ Λιδανεύς, Ἡρασει ἢς ὄρεα μιντρός.* Interpres Theocriti annotat ad illum locum *είδ. δ. ζαλῶ δὲ φίλα γυναι ἰασίονα, ὅς πῶστων ἐκέρησεν, ὅς ἔπεισθη βίβραλοι, amorem & concubitum Cereris cum Iasione Minois filio etiam ad mysteria Cereris pertinuisse.* M. Tull. eadem orat. narrat, ad sacrarium Cereris aditum non patuisse viris: sacra autem per mulieres & virgines administrari & confici solita. vide ad Sat. ult. lib. 2. de canephoris. Per eum igitur, qui Cereris sacrum vulgarit, intellige hominem linguae incontinentis, futilem, ac timarum plenum, qui consilia arcana, & recondita tacere aut non possit, aut non velit. cod. Faern. habet *Cereris sacra.*

SVB IISDEM SIT TRABIVS.] sub eod. recto. iisdem parietibus contineatur: in eodem domicilio maneat: sit mihi contubernalis *ὁμορόφιον μοι εἶναι ἀπίπιμι αἰ.*

FRAGILEMQVE MECVM SOLVAT] & in eadem nau nauiget.

SÆPÆ DIESP. NEGL. &c.] sæpe Deus vnus impij scelus, piorum, & innocentium pœnis luit. sæpe casti, & integri viri cum sceleratis, & incestis plectuntur. sic Euripid. *ἰκετὶδ. Κοινὰς γὰρ ὁ θεὸς τὰς τύχας ἡγόμενος τοῖς τῷ νοσοῦντος πῆμασιν διώκεσεν τὸν ἔνοσοῦντα, καὶ ἔδεν ἠδικοῦντα:* id est, cōmuneis enim deus fortunas ducens eius qui agrotat morbis & malis, eum qui non agrotat, & qui nihil peccauit, perdere solet. & Hesiod. *ἔργ. καὶ ἡμε. πολλὰκι δὲ ζῆμα πασα πόλις καὶ ἀνδρὸς ἐπαυρεῖ, ὅς τις ἀλιτρεῖται, καὶ τὰ δαλα μηχανάεται.* Τοῖσιν δ' ἐρανοῦθον μέγ' ἐπήραζε πῆμα κρονίων, Διμόν ὁμοῦ καὶ λοιμόν: ἀποφθινύθουσι δὲ λαοί: Οὐδὲ γυναικες ἴκπυσι μινύθουσι δὲ οἶκοι Ζευὸς φραδμοσύνησιν ὀλυμπίου: ἀλλοτε δ' αὖτε ἠ τὸν γε σρατὸν εὐρω ἀπόλεσεν, ἢ ὁ χετῆρος, &c. id est. Sed sæpe vniversi cines plectuntur ob vnum, *Qui scelera admittit, qui res molitur iniquas.* His autem exitium calo demittit ab alto Iupiter, & letale malum, pestemq, famemq: Non parium nupte, minuuntur teeta, domusq. Consilij & mente Iouis patris alittonantis: Nunc pereunt miseri ciues: sæpe ille cohorteis Interimit totas: sæpe altis diruit vrbeis, Et rapidis naueis iactatas obruit vndis. Iupit. (inquit Varro lib. 4. de ling. Lat.) Diiouis & Diespiter dictus, hoc est aër, & dies, id est, diei & lucis pater.

NEGLECTVS] non cultus, aut etiam offensus facto aliquo improbo, & impio.

RARÒ ANTEC. SCEL.] raro scelestus admissi facinoris, aut culpa commissæ pœnam effu-

git. culpam enim consequitur pœna, si non statim, neque pari celeritate, at aliquando. Plato lib. 5. de leg. *Τιμωρία δ' ἀδικίας ἀκόλουθος πάσης, ἢς, ὁ, πὶ τυχῶν, καὶ μὴ τυχῶν, ἀλλήλιος ὁ μὲν, ἢ καὶ ἰατρειόμενος: ὁ δὲ, ἢνα ἐπὶ τοῖς πολλοῖς σφραγίσαι, ἀποκλύμενος.* id est, pœna iniustitiæ omnis comes est, quam & quiluit, & qui non luit, miser est: hic quidem, quia non sanatur, ille autem quia, vt alij multi salui sint, interit. Sententia igitur huius loci hæc est. raro ita tarda fuit pœna, vt scelestum assequi non potuerit, & de manibus amiserit: & ita nomen *tarda* intelligitur adiuuare vim verbi *Deseruit.* potest & hoc modo explicari. quamuis pœna tarda sit, assequitur tamen & comprehendit aliquando nocentem. tarda quidem est pœna, & *βραδύπους*, id est, tardo incessu: verum tamen scelestum hominem effugere non patitur, sed aliquando eum assequitur. sic Eurip. *ἀλλὰ σιγῆ, καὶ βραδέϊ ποδὶ σείχουσα μάργη τὸς κακὸς ὅταν τύχη.* id est, tacitè, & tardo pede incedens pœna improbos comprehendet, cum fors tulerit. & Tibull. eleg. 9. *Ah miser: & si quis primò perinuria celat: Sera tamen tacitis pœna venit pedibus.* lege Plutarch. *ὅτι τὸ θεῶν βραδέως μισορμήνε.*

Ode 3.

Virtute præditum virum nihil extimescere. oratio Iunonis de Troia euerfa, bello Troiano finito, imperio Romano à Troianis initium capturo.

IUSTVM, & tenacem propositi virum
Non ciuium ardor praua iubentium,
Non vultus instantis tyranni
Mente quatit solida, neque Auster,
Dux inquieti turbidus Adria:
Nec fulminantis magna Iouis manus.
Si fractus illabatur orbis,
Impavidum serient ruina.
Hac arte Pollux, & vagus Hercules
Innixus, arceis attigit igneas:
Quos inter Augustus recumbens
Purpureo bibit ore nectar.
Hac te merentem, Bacche pater, tua
Vexere tigres, indocili iugum
Collo trahentes: hac Quirinus
Martis equis Acheronta fugit,
Gratum elocuta consiliantibus
Iunone diuis. Ilion, Ilion
Fatalis, incestusque iudex,
Et mulier peregrina vertit
In puluerem, ex quo destituit deos
Mercede pacta Laomedon, mihi,

Casta

A Castæq; damnatum Mineruæ
 Cum populo, & duce fraudulento.
 Iam nec Lacenæ, splendet adulteræ
 Famofus hospes: nec Priami domus
 Periura pugnaceis Achiuos
 Hectoreis opibus refringit:
 Nostrisque ductum seditionibus
 Bellum refedit: protinus & graueis
 Iras, & inuisum nepotem,
 Troica quem peperit sacerdos,
 Marti redonabo. illum ego lucidas
 Inire sedes, ducere nectaris
 Succos, & ascribi quietis
 Ordinibus patiar deorum.
 Dum longus inter sæuiat Ilion,
 Romamque pontus: qualibet exsules

B In parte regnante beati.
 Dum Priami, Paridisque busto
 Insultet armentum, & catulos feræ
 Celent inultæ: stet Capitolium
 Fulgens, triumphatisque possit
 Roma ferox dare iura Medis.
 Horrenda latè nomen in ultimas
 Extendat oras, quæ medius liquor
 Secernit Europen ab Afro:
 Quæ tumidus rigat arua Nilus.
 Aurum irrepertum, & sic melius situm,
 Cum terra celat, spernere fortior,
 Quam cogere humanos in usus,
 Omne sacrum rapiente dextra.

C Quicumque mundi terminus obstitit,
 Hunc tangat armis, visere gestiens,
 Qua parte debacchentur ignes:
 Qua nebula, pluuiique rores.
 Sed bellicosæ fata Quiritibus
 Hac lege dico, ne nimium pij,
 Rebusque fidentes, auitæ
 Tectæ velint reparare Troiæ.
 Troiæ renascens alite lugubri
 Fortuna, tristi clade iterabitur,
 Ducente victriceis cateruas
 Coniuge me Iouis, & sorore
 Ter si resurgat murus æneus

Auctore Phæbo: ter pereat meis
 Exscissus Argiuis, ter uxor
 Capta uirum, puerosque ploret.
 Non hæc iocosa conuenient lyræ.
 Quo Musa tendis? desine peruicax
 Referre sermones deorum, &
 Magna modis tenuare paruis.

ET TENACEM PROPOSITI] constantem
 in proposito, susceptoque consilio, non quouis
 tamen, sed recto.

NON CIVIVM ARDOR] non ciues irati, ira
 ardentes. hæc sunt referenda ad democratiam: in
 qua populus reip. præest, ut olim Athenis. Quin-
 etiã Romæ, ubi optimates cum populo reip. præ-
 erant, ita loquebantur, *populus iussit: & uelitis, in-
 beatis Quirites.* praua iubentium igitur vel sic ex-
 plica, prauas leges ferentium, seu ponentium po-
 tius & condentium: vel res prauas uolentium atq;
 imperantium.

NON VULTVS INST. TYR.] non præsens
 tyrannus imperans quippiam minus rectum. hæc
 ad tyrannidem pertinent.

MENTE QUATIT SOLIDA] de sententia
 demouet, aut deturbat, id est, non habet eam vim,
 ut eum sententiam mutare cogat.

NE QVE AVST. DVX INQV. TYRIB.
 AD R. etiam supra Notum, id est, Austrum, arbi-
 trum Adriæ dixit, Ode 3. lib. 1.

NEC FULMINANTIS] nec Iouis fulmina.
 sic rubentem dexteram dixit sup. lib. 1. Od. 2.
 Hoc igitur dicit: non populus ira incensus, non
 tyrannus præsens, & uirgens, ut aliquid faciat mi-
 nus rectum: non venti, non fulmen, uirum iustum
 ac sapientem, atque in sententia permanentem,
 commouent, neque conturbant, neque inducunt,
 ut à proposito, susceptoque consilio desciscat.

SI FRACT. ILLAB. ORB.] denique si cæ-
 lum ruat, non terrebitur ruinis. Non defuerunt,
 qui cælum ex lapidibus constare, atque aliquan-
 do collapsurum dicerent: quorum princeps fuit
 Anaxagoras: de quo uide apud Diogenem Laër.

HAC ARTE] his artibus, id est, his virtutibus,
 vel his uis ac rationibus, iustitia scilicet, propo-
 siti constantia dicit Pollucem, Herculem, Bac-
 chum, Romulum ex mortalibus immortalis
 esse factos. Congruunt cum his ea, quæ scribit
 Pausan. Arcadicis, primos illos homines propter
 iustitiam & pietatem dignos esse habitos, à qui-
 bus Dij immortales hospitio acciperentur, &
 quorum mensis accumberent. Atque fiebat (in-
 quit) ut & bonis rectè factorum præmium sta-
 tim perfoluerent, & de improbis ac sceleratis pœ-
 nas sumerent. Nam & Dij fiebant ex hominibus:
 qui etiam ad hunc diem diuinis honoribus affici-
 untur, ut Aristeus Cyrenes, & Liber Semeles, &
 Hercules Alcmenæ, & Amphiarus Oiclei, de-
 niq; Pollux & Castor Clytemnestræ filij: contra
 credibile est Lycaonem feram esse factum, &
 Nioben in saxum versam propter impietatem.

A mea autem ætate (latè enim patebat hoc tempore improbitas, atque orbem terrarum, vrbeisq; omnibus occupat) nemo Deus ex homine effectus est, nisi si qui verborum ornamentis, & orationis amplificatione, & assentatorum artificio, in Deorum numerum ascripti sunt. Hæc Pausan. vt quidem vertimus. Catullus quoque in Carmine illo pulcherrimo de Pelèi & Thet. nupt. deos immortalis olim cum hominibus versatos & confesos esse fatetur his verbis: *Præsentēs namque ante domos inuisere castas Sapius, & sese mortali ostendere cætu Calicole, nondum sprete pietate, solebant. Sape pater diuinum fulgentia templare uisens, Annua cum festis venissent sacra diebus, Conspectu terra Cretum procurrere currus, &c.* Ne illa quidem, quæ scribit Themist. iunior, Euphrades ab eloquentia cognomento dictus, ab his aliena sunt, his verbis: *Ἰκεμα μὲν δὴ καὶ οἱ πάλα ἐπὶ τῶν αὐθροῦσι ἐφ' Ἡρακλεῖ τῷ διὸς καὶ Ἀλκμήνης, ἀποθεϊσάντες τὴν αὐτὴν, καὶ ἱερά ἴδια κατασκευάσαντες, καὶ θυσίας θύοντες ἢ μόνον ὅσας ἦραι θύειν κελεύον ἦν, ἀλλὰ ὅσας δαίμονι ἦδην, ἀλλὰ καὶ ὅσας θεῶν: ὅτι Ἡρακλῆς παράδειγμα ἐγένετο ἀρετῆς, καὶ πῶν γλυῦ ἀπασῶν ὀπιθοιήσας πρῶτων τὴν ἐμῶν καὶ θηρίων ἐκάθηρεν ἀλλοκότων: &c.*

B id est, *Iustè autem fecerunt etiam veteres in eo, quod Herculem Iouis & Alcmena filium in numerum deorum retulerunt, eiq; templa propria construxerunt, & sacrificia instituerunt, non ea solum, quæ heroè digna sunt, verum etiam quæ iam deo, quoniam Hercules specimen & exemplum virtutis fuit, & totam terram à se peragrata, tyrannorum crudelitate, & ferarum ac monstrorum immanitate purgavit, ac liberavit.* Sic M. Tullius lib. 3. de Offic. *Itémque magis est secundum naturam pro omnibus gentibus (si fieri possit) conseruandis, aut iuuandis maximos labores, molestiasq; suscipere, imitantem Herculem illum, quem hominum fama beneficiorum memor in consilio calesitium collocauit, quam viuere in solitudine, &c.* Strabo autem lib. Georg. primo ostendens, veteres longius ac latius nauigasse, pluresq; terrarum regiones pedibus peragrassè, quàm posteriores, scribit, Castorem & Pollucem, iccirco maris procuratores ac tutores quosdam, nauigantiumque seruatorum ac liberatores esse dictos, quòd longissimè, latissimèque nauigarint, & mari longinquo ac remoto bella gesserint: Bacchum verò, Herculem, Theseum, Pirithoum, propter eandem causam ad inferos descendisse creditos. De Castore & Polluce plura diximus sup. ad Od. 12. lib. 1.

VAGVS HERCVLES] vagus, qui multa maria, multasque & longinquas terras peragravit, *πολύπλοκος*: quam de Hercule famam confirmat & Pindarus *ἰδμ. εἰδ. δ. ὅς ἔλυμπόνδ' ἔβη. γαίης τε πάσας, καὶ βαθυκρήμου πολιᾶς ἁλὸς ἐξευρᾶν θέναρ, ναυπλίαισι τε πορθμῶν ἀμερόσας: νῦν δὲ παρ' Αἰγυπτῶν κάλλιπον ὄλον ἀμφέπων ναίει, πέπματά τε παρὸς ἀθανάτων φίλος, ἦσαν τ' ὀπίκει χροστῶν οἰκῶν ἀνάξ, καὶ γαμβρὸς ἦρας.* id est, qui in Olympum ascendit, cum terras omnes, cumq; maris & profundum altitudinem reperisset, & nauigationibus fretum mansuetum reddidisset. nunc autem apud Iouem vita beatissima perfruens habitat, atque à diis immortalibus in honore habetur, & amatur: Tùm Heben, seu Iuuentatem habet in matrimonio, ædiumque aurearum do-

minus est, & Iunonis gener. sic Horat. de Romulo, Baccho, Castore, & Polluce, Hercule, epist. ad Augustum lib. 2. *Romulus, & Liber pater, & cum Castore Pollux Post ingentia facta, deorum in templa recepti.* & Ode 8. lib. 4. *sic Iouis interest Optatis epulis impiger Hercules: Clarum Tyndarida Sidus ab infimis, &c.* Virg. lib. 6. *Æneid. nec tantum Alcides telluris obiuit, &c.*

INNIXVS] quidam libri veteres, & ij sanè non pauci habent, *innixus*: nonnulli *emissus*.

RECUMBENS] immo accumbens potius. nam recumbere est toto corpore cubare & iacere, vt diximus ad Od. 27. lib. 1.

BIBIT] lib. Iannoct. & vnus Vatic. habent *bibet*: quam scripturam si probabimus, intelligemus, hoc dici ab Horatio, Augustum post mortem, in deorum numerum ascriptum iri. Sin, vt est in ceteris libris & manuscrip. & vulg. *bibit*, legemus: vel dicendum erit hanc Odam Augusto mortuo scriptam esse: quod mihi quidem non est verisimile: vel eò confugiendum, vt dicamus, significari ab Horatio, Augusto viuo, & videnti tribui diuinos honores: eumq; deum præsentem haberi: quod Palleratio placebat. sic epist. ad August. *Præsentem tibi maturos largimur honores: Inrandasq; tuum per nomen ponimus aras.* & Oda 5. huius lib. *præsentem diuus habebitur Augustus, &c.*

HAC TEMERENTEM] hac te arte merentem præmium, nempe immortalitatem, & honores Diuinos: vel *merentem* accipe absolute pro *militantem*: vt sit tralatio à militibus: quos merere dicimus.

TVA VEXERE TIGRES] iccirco Bacchi currum tigres trahere finguntur, quia nullum est tam ferum, neque tam immane ingenium, quin vino mansuescere, & cicurari possit: vt Od. 21. huius libri. *Tu lene tormentum ingenio admoues Plerumq; duro: &c.* adiunguntur & lynces, quæ significant varias, & multum dissimileis inter se hominum naturas, ac menteis vino aperiti: immò fortasse vnus & eiusdem hominis ingenium varium, multiplex, subdolum vino domitum, simplicissimum, & verissimum fieri. Propert. lib. 3. *Lyncibus in calum vecta Ariadna tuis.* eadem ratione iunguntur & Pardi.

MARTIS EQVIS] id est, bellis gerendis, seu arte militari.

ACHERONTA FUGIT] immortalitatem consecutus est.

GRATVM ELOCVTA CONSILIANTEBV S, &c.] Iunone placata: oratione liberali, & leni à Iunone habita, qua significaret, se præteritas offensiones, atque inimicitias ex animo deponere: Romulum in ordinem ac cætum Deorum admittere: Romanis in posterum futuram, aut certè non obstiturâ, quominus imperij sui fineis quàm latissimè, pferant, ac propagent, dummodo ne Troiâ, de integro cõdere, & reparare conetur.

CONSILIANTEBV S DIVIS] consultantibus, consilium habentibus. Vfus est hoc verbo & epist. ad Pisones: *Ille bonis faueatq; & consilietur amicè.* & M. Tull. lib. 15. epist. ad Attic. epist. 10. *difficili ad consiliandum legatione.*

ILION,

A I L I O N, I L I O N] ab hoc loco, Iunonis oratio initium capit. Hæc autem nominis iteratio affectum animi declarat, atque exprimit.

FATALIS, INCEST. QVE IVD. ET MVL. PEREG. V.] Paris & Helena excidij Troiani causam sustinent. fatalis autem, id est, à fatiis datus sic suprâ Ode 37. libr. 1. *daret ut catenis Fatale monstrum.*

VERTIT IN PVLVEREM] ἡμάθει: quo verbo vsus est Homer. *ἰλ. 1. πόλιν δέ τε πύρ ἀμαθίαι.* id est, urbem autem ignis in pulverem & cinerem vertit. Horat. epist. 15. libr. 1. *Quicquid erat natæ præda maioris, ubi omne Verterat in fumum, & cinerem.*

EX QVO DESTIT. DEOS MERC.] ab eo tempore, quo Laomedon Deos fraudauit pacta, id est, promissâ mercede: seu non persoluit pactam mercedem: & ita fidem sefellit. Nam hæc vis est verbi *destituit*. Sed quos Deos destituit Laomedon? Neptunum, & Apollinem. Hi enim Iouis iussu Laomedonti suas operas mercede locarant, ad muros Troianos extruendos. At Laomedon perfecto opere, murisq; Troianis ad iustam altitudinem perductis, fidem non seruauit, neque pactam mercedem persoluit: quin eos ita fraudatos Troia expulit. qua de re Home. *ἰλιάδ. φ. vbi sic Neptunus Apollini: Μένειαι, ὅσα δὴ πάθομεν κακὰ Ἴλιον ἀμφὶ, Μῆνοι γὰρ θεῶν, ὅτ' Ἀγνώρι Λαομέδοντι Πάρ Διὸς ἐλθόντες ἠπτεύσαμεν εἰς ἐνιαυτὸν Μιδεῶν ὅττι ῥητῶ. Quâquam ex iis, quæ deinceps sequuntur apud Homerum, appâret, solum Neptunum in muris Troianis ducendis operam Laomedonti nauasse: Apollinem autem eius boues custodisse. sic enim Homerus ibidem: Ἡπὶ ἐρῶ Τρώεσσι πόλιν, καὶ τείχος ἔδωκα Εὐρύτη, καὶ μάλα καλόν, ἦν ἄρρηκτος πόλις εἴη Φοῖβε, σὺ δ' εἰλίποδας ἑλικας βύς βυκαλέεσσας Ἰδης ἐν κτημοῖσι πολυπύχην ὑπέεσθας. id est, Ego quidem Troianis urbem, & murum struxi, latum, & præclarum, vt vrbs nullavi frangi posset. Tu verò Phæbe, boues pascebas in collibus Idæ. Verùm Pindarus *ὄλυμπ. εἰδ. η. vtrumque, Apollinem (inquam) & Neptunum, Laomedonti operas locale ad murorum Troianorum extruentionem, narrat: Æacum etiam adhibuisse sibi socium & adiutorem. sic Pind. Τὸν (Æacum) ὁ Λαπύς, εὐρυμέδων τε Ποσειδάων Ἰλίῳ μάλλοντες ὅττι σέφανον πύξαι, καλέετο σωεργὸν τείχος. Hac pœna autem eos affecerat Iupit. propterea, quòd cum Iunone conspirauerant ad illum è cælo, regnòdum deturbandum, vt ait Hom. *ἰλ. α. ὅπποτε μιν ζωδύσται ὀλύμπιοι ἦθελον ἄλλοι, Ἡρητ, ἠδὲ Ποσειδάων, καὶ Φοῖβος Ἀπόλλων. sic enim legendum in secundo versu: non Παλλάς Ἀθλέων, vt habent codices vulgati. Horatius quoque ipse Pindarum secutus, Apollinem vnâ cum Neptuno muros Troianos extruxisse significat inf. hac eadem Ode. *Ter si resurgat murus æneus Auctore Phæbo. & Eurip. in Oreste, pergama, Apollinea vocat: ξερῶν πηγάμων Ἀπολλωνίαν Ἐρινυῶ ὀπιοί. aliter Catullus in carmine de nuptiis Pelei & Thet. *Vrbis Dardania Neptunia soluere vincla. & Virg. Æn. 5. cuperem cum vertere ab imo Structa meis manibus peritura mœnia Troia. & 2. Neptunia Troia.*****

MIHI, CASTÆQVE DAMN. MIN.] Iuno

& Minerua Troianos implacabili odio persequebantur. Itaque apud Virg. Æn. 2. partim hosteis accessunt, partim ipsæ urbem incendunt. & apud Homer. Menelao fauent. Hom. *ἰλ. δ. Δοίαι μὲν Μενελάῳ ἀρηγόνες εἰσὶ θεῶν Ἡρητ Ἀργίην, καὶ ἀλαλκομένης Ἀθήνη. Ac Iunonis quidē in Priamū odiū declarât ea, quæ loquitur Iupit. cod. lib. Δαίμονι Τινὺ σὲ Πρίαμος, Πρίαμοιο τε παῖδες Τόσσα κακὰ ῥέξουσιν, ὅτ' ἀσπέρχες μνηστῆρες Ἰλίου ἐξαλαπάξαι ἐκλήμενον Πηλοῖδρον? Εἰ δὲ σὺ εἰσελθοῦσα πόλιν, καὶ τείχεα μακρὰ, ὤμιον βιβρακαίς Πρίαμον, Πρίαμοιο τε παῖδας, Ἄλλους τε Τρώας: τότε κεν ῥόλον ἐξακίσσοιο. quorum versuum hæc ferè sententia est. Infelix, quid in te tantum Priamus, & Priami filij commeruerunt, quare perpetuò urbē Troiam euertere studeas? At si tu Troiam ingressa Priamum crudum, & eius filios, aliosque Troianos deuorares, tum iram tuam expleres ac sedares. Rursus Palladis in Græcos studium ex illo loco intelligi potest, *ἰλ. ε. ἐπὶ ἰδὲ Παλλάδ' Ἀθίνῃσιν Οἰχμήνῃσιν ἢ γὰρ ῥα πῖλεν Δαναοῖσιν ἀρήγην. id est, postquam Mineruam discedentem vidit. hæc enim Græcis auxiliabatur,**

DUCE FRAVDVLENTO] Laomedonte, qui fraudauit Apollinem & Neptunum mercede promissâ.

HECTOREIS OPIBVS] huc pertinet locus ille Od. 4. libr. 2. *& ademptus Hector Tradidit fessis leuior a tolli Pergama Graiis, ad quem annotauimus pauca quædam ex Hom. quæ ad eandem rem pertinere videbantur.*

FAMOSVS] semper hoc nomen in vitio locum habet: vt Od. 15. huius libri, *Tandem nequitiæ fige modum tua, Famossiq; laboribus. Sat. 4. libr. 1. ficarius, aut aliqui Famossus. Saty. 1. libr. 2. Famossiq; Lupo cooperio versibus. & de art. poet. famossus moris amorem. & Saty. 7. libr. 2. Dimittit neque famosum, neque sollicitum, ne Ditiore, aut forma melioris mejat eodem.*

HOSPES] sic contrâ sup. Od. 15. libr. 1. Helenam Paridis hospitam dixit.

NOSTRISQVE DVCT. SEDITION.] notum est ex Hom. *ἰλ. υ. Deos inter se dissidentibus alios Troianis, alios Græcis fauisse, & consuluisse: Apollinem, Martem, Dianam, Latonam, Xanthum Troianis: Neptunum, Mineruam, Iunonē, Mercurium, Vulcanum Græcis. qua de re sic Homer. Ἡπὶ μὲν γὰρ ἔνευτε Ποσειδάωνος ἀνακτῆς Ἐστ' Ἀπέλλων Φοῖβος ἔχον ἰὰ Περσέοντα, & c. *διελέτην autem idem, quod productum sit. sic M. Tull. lib. 7. epist. *Suadere institui, vt bellum duceret. Idem Offic. 3. C. Marius Q. Metellum criminatus est apud populum Ro. bellum illum producere: vbi libraliquot veteres habent, ducere. idem valet bellum trahere. Cicero ad Atticum lib. 10. epist. cuius init. *Et res ipsa monebat, & c.****

RECEDIT] compositum, & sedatum est.

PROTINVS ET GR.] & protinus, id est, porrotenus, deinceps.

INVISVM NEPOTEM] Romulum. suprâ Ode 2. libr. 1. *Sine neglectum genus, & nepotes Respicis auctor.*

TROICA] Ilia, vt Ode 8. libr. 4. *Quid foret Ilia, Mauorisque puer.*

MARTI

A MARTI REDONABO] condonabo, & remittam, vel etiam restituam, vt Od. 7. lib. 2. *Quis te redonauit Quiritem Diis patris, Italoque caelo?*

LUCIDAS INIRE SEDES] in caelum ascendere. Lucidas autem sedes, quas Homerus dicit *δωματα αἰγιόχεα*, seu *ἀσπερόεντα*.

DUCERE] haurire, vt Od. 12. lib. 4. *Sed pressū Calibus ducere Liberum Sigestis, &c.* ducere autem nectaris succos, idem valet, quod *lucidus inire sedes*, & item illud, quod sequitur, *ascribi quietis Ordinibus deorum*.

DVM] dummodo, modò vt.

SÆVIAT] *χαλεπαίην*, aestuet. tralatio est ab animatis. Ordo & sententia horum verborum est, dum longus pontus, seu longum mare interiectū sit inter Troiam & Romam: quibuslibet in terris regnāto Troiani exfules, & patria profugi, regnanto, inquam, beati ac fortunati.

DVM PRIAMI] dummodò Troia ita deserta & inculta sit, vt in ea & armenta pascere, & ferae suos catulos occultare possint.

INSVLTE] *ἐνδραστήριον*. hoc enim verbo vitur Eutip. in Electra, quo loco ait Ægistum Agamemnonis busto insultare.

B TRIVMPHATIS] per triumphum ductis. sic Virg. Georg. 3. *Bisque triumphatas utroque ab litore genteis.* vide annot. ad Od. 6. lib. 2.

HORRENDA LATE NOMEN] Roma exteris gentibus horribilis, longè, latèque potentiae suae famam & gloriam porrigat ac proferat.

QVÀ MEDIVS LIQVOR] qua parte fretum interiectum diuidit Europam ab Africa. est autem fretum illud Gaditanum: de quo sic M. Tull. lib. 3. de nat. deorum, *Quid fretum Siciliensi, Quid Oceani feruore illis in locis constantius, Europam, Lybiāque rapax ubi diuidit vnda?*

QVA TVM. RIG. ARVA NILVS] Ægyptum significat. M. Tull. lib. de nat. deor. 2. *Ægyptum Nilus irrigat, & cum tota estate obrutam, oppletāque tenuerit, tum recedit, mollitōsq; & oblimatos agros adserendum relinquit:* *Διονύσιος. Αλεξ. Οὐ γὰρ πρὸς ποταμῶν ἐγαλιόχους ἐπέτεο νεῖω Οὐτ' ἰλιῶ βαλέειν, ἢ τὸ Χθονὸς ὄλβον ἀέξεν.* id est, Non enim vllus fluuius Nilo similis est neque in adijciendo limo neq; in augenda terra fertilitate. Seruius ad illum Virg. locum, *Et viridem Ægyptum nigra facundat arena*, Georgicorum quarto, hæc, quæ sequuntur, ascribit. nouum enim limum semper trahit, qui efficit fecunditatem. vnde & Nilus dictus est, quasi *νέαν ἰλιῶ* trahens, id est, nouum limum. Herod. lib. 2. Nilum *ἐργαστικόν* appellat, id est, propomodum, aratorem, aut agricultorem. Pomponius Mela, *Non pererrat autem tantum Ægyptum, sed aestiuo sidere exundans etiam irrigat, adeo efficacibus aquis ad generandum, alendumque, vt præter id, quòd scætet piscibus, quòd hippopotamos, crocodilosq; vastas belluas gignit, glebis etiam infundat animas, ex ipsaq; humo vit alia effingat*

C AVRVV IRREPVRTV ET SIC, &c.] Ordo verborum hic, & hæc sententia est. Roma nomen suum in omneis oras terrarum proferat, Roma (inquam) fortior ad aurum spernendum, nondum repertum, id est, nondum ex auri fodinis

effossum, aut erutum; & sic melius situm, quàm diu est in terra latebris retrusum: quàm ad vtendum aut profundendum. Piger ascribere hoc loco, quæ de malis ab auro in hominum vitam illatis, scriptores litteris & memoriæ prodiderunt. Athen. lib. 6. scribit, apud veteres illos Græcos aurum vsque adeò rarum fuisse, vt Anaximenes Lampfacenus scriptum reliquerit, monile illud aureum, quo accepto Eriphyla salutem viri sui prodidit, nullam aliam ob causam tam celebre fuisse, quàm propter auri illo tempore penuriam. ad Romanos autem multis post Romam conditam seculis auri studium irrepsisse. diuque antea à principibus reip. aurum speretum & contemptum esse: paupertatem verò maiori laudi, quàm diuitias fuisse, testimonio sunt Fabricij, Curij, Coruncanij, Lucinij, Acidini, Calatini, Pisones Frugi, homines, (vt ait M. Tull.) non solum honoribus populi, rebûsque gestis, verumeriam patientia paupertatis ornati. Pindarus *ἑδ. θ. Νεμ.* Siculos laudans, ait apud eos esse nonnullos, qui & equorum studio ducantur, & pecuniam spernere, eiq; imperare possint. *Ἐπίπρι φίλιπποι τ' αὐτῶν, καὶ κτεάων ψυχὰς ἔχοντες κρείσσονας ἀδρεῖς.* huc pertinet illud, quod est Od. 9. lib. 4. *Non possidentem multa vocaueris Recte beatum, rectius occupat Nomen beati, qui deorum Muneribus sapienter uti, Durāque callet pauperiem pati, &c.*

COGERE HVMANOS IN VSVS] conferre ad res necessarias ac voluptarias.

QVICVMQVE MVNDI TERMINVS OBSTA] secutus sum aliquot libros manuscr. qui habent, *Quicumque mundi term. obst.* cum vulgati habeant *mundo*.

HVNC TANGAT ARMIS] tangat, *ἐδάσσει*, seu *μείωσις*, quam Latini extenuationem appellant pro, perumpat ac perfringat. vel tangere armis dictum pro eo, quod est, arma vsque eò inferre. sic ferè loquitur infra Od. 26. *sublimi flagello Tangit Cloën semel arrogantem.* Lucret. lib. 1. de nat. diuina, *Ipsa suis pollens opibus, nihil indiga nostri, Nec bene promeritis capitur, nec tangitur ira.* aliter Od. 20. lib. 2. *Et recedentis, trilinguis Ore pedes, tinguque crura.* Ad hunc locum pertinet illud Ciceronis de L. Crasso, oratione in Pisonem, *L. Crassus, homo sapientissimus nostræ ciuitatis, spiculis prope scrutatus est Alps, vt, ubi hostis non erat, ibi triumphum causam aliquam quæreret.*

VISERE GEST. QVA PARTE DEBACCH. IGN. QVA NEB. &c.] id est, visere cupiens, qua parte mundus solis ardore torreatur, qua nubibus, & frigoribus immoderatis obrigetcat, vt sup. Od. 22. lib. 1.

SED BELL. FAT. QVIR. HAC L. D.] quæ fata? eos belli gloria ceteris gentibus prastituros, imperiique sui fineis latissimè prolaturus.

NIMIVM PIJ] essent in eo nimium pij, si quòd à Troianis se profectos & oriundos esse sciunt, Troiam instaurare, ac reficere conarentur, nimium pij, id est, nimium amantes patriæ, nempe, Troiæ.

ALITE LVGVBRI] malis auibus, malis auspiciis. sup. Od. 15. lib. 1. *malu ani.*

TRISTI

A TRISTĪ CLADE ITERABITVR] iterum ferro & flammis vastabitur, vt supra dixi ad Od. 7. lib. 1.

CONIVGE ME IOVIS ET SOR.] Virgil. lib. 1. Æn. *Asi ego, qua diuini incedo regina, Iouisq; Et soror. & coniux.*

MVRVS AËNEVS] murus firmissimus ac solidissimus, vt Ode 16. huius lib. turris aenea. & epist. 1. lib. 1. *hic murus aeneus esto.*

AUCTORE PHOËBO] quidam testantur scriptū esse in antiquo codice nescio quo, *Ductore Phæbo.* Ego cum libris nouem manu scriptis perantiquis olim in Italia vsus sim, & in Gallia postea præterea quinque aliis, in nullo eam scripturam reperi, sed vulgatam, & receptam. Neq; verò hanc puto altera deteriore esse, præsertim cum ita locutus sit Virg. Georg. 3. & Troia Cinthius auctor. Iam quòd aiunt Latinis vsitatum esse *ducere muros*, vt & Horatio nostro infra Ode 6. lib. 4. *potiore ductos Alite muros*, & Græcis ἐλαύνειν τείχος: non continuò mihi probant, hunc locum esse corruptum, & ductore, pro auctore esse reponendum. Utatur tamen suo quisque iudicio: si quis malet legi *ductore Phæbo*, contendere cum peruiacibus non est meum.

B quis malet legi *ductore Phæbo*, contendere cum peruiacibus non est meum.

VICTRICES] vitur hoc nomine epist. ad Iul. Florum lib. 1. paullo aliter, *Primaferes edere victricis premia.*

TER PEREAT M. EXSCISS. ARG. TER Vxor] ex iis, quæ vrbis expugnationem consequuntur, urbem expugnatam & captam vult intelligi. Libet autem mihi hoc loco vrbis captæ imaginem à duobus bonis auctoribus, altero omnium poëtarum principe Hom. altero claro oratore Æschine de pietam proponere. Apud Hom. igitur il. 1. vxor Meleagri Cleopatra, virum suum orans ne Calydoniorum urbem à Pleuroniis capi, atque euerti sinat, sic loquitur: Καὶ τότε δὴ μελέαρον εὐζωνος παράκοιτις Δίσετ' ὀδυρομένη, καὶ οἱ κατέλεξεν ἅπαντα Κήδ' ὅσ' ἀνδράποισι πέλει, τῶν ἄστ' ἀλώη, Ἀνδρας μὲν κτείνουσι, πόλιν δέ τε πῦρ ἀμαθίαι: Τέκνα δέ τ' ἄλλοι ἄγρῳσι, βαθυζώνες τε γυναικάς. Τοῦ δ' ὀρίνετο θυμὸς ἀκρόντος κακὰ ἔργα. quorum versuum hæc ferè sententia est. Tunc igitur Meleagram vxor Cleopatra supplex lamenabili voce orabat, eique mala omnia enumerabat, quæ iis accidunt, quorum vrbs capta sit. Hostes viros capiunt, vrbis ædificia incendio vastant, atque in cinerem vertunt: liberos & mulieres alij in seruitutem abducunt. Eius autem animus commotus est, vbi hæc atrociam facinora audisset. Æschines autem in orat. κτ' κτισσῶντ. hoc modo de Thebis ab Alexandro Macedone vi expugnatis ac direptis. Ἀλλ' ἐπιδή τις σάμασιν ἢ παρεγένεαθ' ἢ τῆς γὰρ διανοίας ἀποβλέψατ' αὐταῖς ἐς τὰς συμφορὰς, καὶ νομίσατε ὅρῳ ἀλισκομένῃ τὴν πόλιν, πικρῶν κατασκαφῶν, ἐμφορήσεως οἰκῶν, ἀρρομένης γυναικάς, καὶ παῖδας ἐς δουλείαν, ἀρροῦντας ἀνδρῶν τε καὶ ἀρροῦντας γυναικάς ὅψ' ἐμεταμαρτυρόντας τὴν ἐλευθερίαν, κραιόντας, ἰκετεύοντας ὑμᾶς, ὀργίζομένους ἢ τῆς πτωχόμενοις, ἀλλὰ τῆς τῶν αἰτίαις. quorum interpretationem, quamquam eam orationem à me in Latinum sermonem conuersam prope diem sum editurus, subscribam tamen. *Verum quandoquidem*

C patra supplex lamenabili voce orabat, eique mala omnia enumerabat, quæ iis accidunt, quorum vrbs capta sit. Hostes viros capiunt, vrbis ædificia incendio vastant, atque in cinerem vertunt: liberos & mulieres alij in seruitutem abducunt. Eius autem animus commotus est, vbi hæc atrociam facinora audisset. Æschines autem in orat. κτ' κτισσῶντ. hoc modo de Thebis ab Alexandro Macedone vi expugnatis ac direptis. Ἀλλ' ἐπιδή τις σάμασιν ἢ παρεγένεαθ' ἢ τῆς γὰρ διανοίας ἀποβλέψατ' αὐταῖς ἐς τὰς συμφορὰς, καὶ νομίσατε ὅρῳ ἀλισκομένῃ τὴν πόλιν, πικρῶν κατασκαφῶν, ἐμφορήσεως οἰκῶν, ἀρρομένης γυναικάς, καὶ παῖδας ἐς δουλείαν, ἀρροῦντας ἀνδρῶν τε καὶ ἀρροῦντας γυναικάς ὅψ' ἐμεταμαρτυρόντας τὴν ἐλευθερίαν, κραιόντας, ἰκετεύοντας ὑμᾶς, ὀργίζομένους ἢ τῆς πτωχόμενοις, ἀλλὰ τῆς τῶν αἰτίαις. quorum interpretationem, quamquam eam orationem à me in Latinum sermonem conuersam prope diem sum editurus, subscribam tamen. *Verum quandoquidem*

corporibus præsto non fuistis, saltem animis adeste, & cogitationibus vestris calamitates eorum contemplantur. Fugite vos videre urbem capi, muros suffodi, ac funditus euerti, domos incendi, mulieres & pueros in seruitutem abduci, senes, & anus libertatem serò dediscentis, plorantibus, vobis supplicatibus, trascendentibus non iis, qui tam crudeles ab ipsis poenas expetiuerunt, sed iis, quorum opera, & culpa in has miseras inciderunt. Non admodum dissimile est illud ex Cornificio lib. 4. rhetoric. ad Herennium, O ferros animos, ὀ crudeles cogitationes. O derelictos ab humanitate homines qui agere ausi sunt, aut qui cogitare potuerunt, quo pacto hostes reuulsis maiorum sepulcris, deiectis manibus ouantes irruerent in ciuitatem: quomodo deum templis spoliatis, optimis viris trucidatis, aliis abreptis in seruitutem, virginibus, matribus familiis, ingenuis pueris sub hostilem libidinem subiectis, vrbs acerbissimo concidat incendio conflagrata. & illud alterum ex eodem lib. infra, Nam neminem vestrum fugit, Quirites, capta vrbe quæ miseria consequi soleant. arma qui contra tulerunt, statim crudelissime trucidantur: ceteri qui possunt per atatem & vireis laborem ferre, rapiuntur in seruitutem: qui non possunt, vita priuantur. uno denique atque eodem tempore domus hostili flagrant incendio, & quos natura, aut voluntas necessitudine aut benevolentia coniunxit, distrahantur: liberi partim à gremiis parentum deripiuntur, partim in sinu ingulantur, partim ante pedes constuprantur: nemo, iudices, est, qui possit satis rem consequi verbis, nec referre oratione magnitudinem calamitatis. Eodem pertinent ea, quæ Cæsar apud Sall. ait esse ab iis, qui ante se sententias dixerant, de belli sauitia, disputata his verbis. Plerique eorum, qui ante me sententias dixerunt, compositæ, ac magnificè casum reip. miserati sunt: quæ belli sauitia esset, quæ victis acciderent, enumerare: rapi virgines, pueros: diuelli liberos à complexu parentum: matres familiarum pati, quæ victoribus collibuisse: fana atque domos spoliari: eadem, incendia fieri: postremò armis, cadaveribus, cruore atque luctu omnia compleri. Accedat his Cremonæ excidium apud Cornelium Tacitum lib. 19. Non dignitas, non atas protegebat, quo minus supra cadibus, cades stupris miscerentur. Grandæuos senes, exacta ætate faminas, vileis ad prædam in ludibrium traherant. Vbi adulta virgo, aut quis forma conspicuus incidisset, vi manibusque rapientium diuulsus, ipsos postremò directores in mutuum perniciem agebat. Dum pecuniam vel graua auro templorum dona sibi quisq; trahunt, motiore aliorum vi, truncabantur, &c. *Excissus* autem legendum, ab excindō. qua de re alibi.

D NON HÆC IOC. CONVENIENT] sic habent libri fere omnes veteres: pauci quidam vt vulgati, *Non hoc ioc. conueniet*, &c. Nonnulli etiam, *Non hæc iocosa conueniunt lyra*, &c.

QVO MVSA TENDIS?] sic sup. Od. 1. lib. 2. *Sed ne relictis Musa procax iocis*, &c.

E MAGNA MOD. TEN. PARVIS] desine res magnas & graucis carmine humili imminuere quodammodo, atque extenuare. fumus enim tenues: sermones autem deorum, res magnæ atque amplæ sunt. Oda 6. lib. 1. *Nec sanam Pelopis domum*

A *domum* (dicere) *Conamur* *tenuis grandia*: sequitur deinceps ibid. quod cum hoc loco congruit, *dum pud. Imbell. que lyra m. p. v. Laudes egregij Caesaris, & tuas Culpa deterere ingent.*

AD CALLIOPEN.

Ode 4.

Se à multis periculis, Musarum ope ereptum fuisse. Male cessisse omnibus, qui aduersum deos aliquid moliri voluerint.

DESCENDE calo, & dic, age, tibia
Regina, longum, Calliope, melos,

Seu voce nunc mauius acuta,

Seu fidibus, citharæve Phœbi.

Auditis? an me ludit amabilis

Infania? audire, & videor pios

Errare per lucos, amœnæ

B Quos & aquæ subeunt, & auræ.

Me fabulosæ Vulture in Appulo,

Altricis extra limen Apullia,

Ludo, fatigatumque somno,

Fronde noua puerum palumbes

Texere: mirum quod foret omnibus,

Quicumque celsæ nidum Acherontia,

Saltusque Bantinos, & aruum

Pingue tenent humilis Ferenti,

Vt tuto ab atris corpore viperis

Dormirem, & vrsis: ut premerer sacra

Lauròque, collatæque myrto,

Non sine Diis amimosus infans.

C Vester, Camœna, vester in arduos

Tollor Sabinos: seu mihi frigidum

Præneste, seu Tibur supinum,

Seu liquida placuere Baia.

Vestris amicis fontibus, & choris,

Non me Philippis versa acies retro,

Deuota non exstinxit arbor,

Nec Sicula Palinurus vnda.

Vt cumque mecum vos eritis: libens

Insanientem nauita Bosporum

Tentabo, & arenteis arenas

Littoris Assyrij viator.

Visam Britannos hospitibus feros,

Et letum equino sanguine Concanum.

Visam pharetratos Gelonos,
Et Scythicum inuiolatus amnem.

Vos Cæsarem altum, militia simul

Fessas cohorteis abdidit oppidis:

Finire quærentem labores

Pierio recreatis antrò.

Vos lene consilium & datis, & dato

Gaudetis alma, scimus, ut impios

Titanas, immanemque turmam

Fulmine sustulerit caduco

Qui terram inertem, qui mare temperat

Ventosum, & vrbeis, regnæque tristia:

Diuosque, mortalesque turbas

Imperio regit vnus æquo.

Magnum illa terrorem intulerat Ioui

Fidens, iuuentus horrida, brachiis:

Fratresque tendentes opaco

Pelion imposuisse Olympo.

Sed quid Typhoëus, & validus Mimas

Aut quid minaci Porphyrion statu.

Quid Rhæcus, euulsisq; truncis

Enceladus iaculator audax,

Contra sonantem Palladis Ægida

Possent ruentes? hinc audus stetit

Vulcanus: hinc matrona Iuno, &

Numquam humeris positurus arcum,

Qui rore puro Castalia lauit

Crineis solutos: qui Lycia tenet

Dumeta, natalemque siluam,

Delius, & Patareus Apollo.

Vis consill expers mole ruit sua:

Vim temperatam Dij quoq; prouehunt

In maius: iidem odere vireis

Omne nefas animo mouenteis.

Testis mearum centimanus Gyas

Sententiarum notus, & integræ

Tentator Orion Dianæ

Virginea domitus sagitta.

Iniecta monstris terra dolet suis:

Mæretque partus fulmine luridum

Missos ad Orcum: nec perêdit

Impositam celer ignis Ætnam:

Incontinentis nec Tityi iecur

o ij Relin-